

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського
Аріельський університет
Інститут мовної освіти Норвіча
Харбінський інженерний університет
Центральний університет Хар'яна (Індія)

Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання
іноземних мов

Збірник наукових праць

Одеса-2023

УДК 37.016:81'243

А 43

Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання іноземних мов: збірник наукових праць / за заг. ред. А. А. Юмрукуз. Одеса: Магістр, 2023. 79 с.

Збірник містить тексти доповідей IV Міжнародної конференції з питань сучасної філології та методики викладання іноземних мов, що відбулась 20-21 квітня 2023 р. на кафедрі західних і східних мов та методики їх навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК 37.016:81'243

Рецензенти:

К.п.н., доцент, доцент кафедри методики навчання іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського Петрова А. І.

К.п.н., доцент, доцент кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов Міжнародного гуманітарного університету Першина Л. В.

Головний редактор:

А. А. Юмрукуз, кандидат філологічних наук, доцент (ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»)

Редакційна колегія:

Попова О. В., доктор педагогічних наук, професор (Університет Ушинського, Україна)

Ігнатова О. М., кандидат педагогічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Україна)

Жовнич О. В., кандидат педагогічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Україна)

МакКой А., голова міжнародного освітнього проєкту “English by camp”, викладач Інституту мовної освіти Норвіча, Велика Британія

Петров О. О., кандидат філологічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, Україна)

Рену Я., доктор філософії, професор Центрального університету Хар'яна, Індія

Давидович Н., доктор філософії, професор (Аріельський університет, Ізраїль)

Ян Юань, доктор філософії, Харбінський інженерний університет (Китайська народна республіка)

©Колектив авторів, 2023

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

«МОВА» КОЛЬОРУ У ФОРМУВАННІ ВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

*Жанна ГОРІНА,
Дмитро ВЕЛИЧКО,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського,
Одеса, Україна*

Поява нових мистецьких напрямів так чи інакше завжди супроводжувалася бунтом проти старого устрою життя чи навіть соціальними потрясіннями. 20-ті роки ХХ століття – нова культурно-революційна епоха: світ накриває авангардна хвиля зближення і синтезу всіх форм мистецтва, що згодом відновлює чергову зацікавленість кольором, як особливим явищем, що так чи інакше впливає на стан духовного буття людини. Насправді, головну рису цього мистецького руху складав не зовнішній синтез звуку і кольору, а, так би мовити, переклад явищ одного виду мистецтва мовою іншого, пошук їх внутрішньої близькості. На теорії *la correspondance des arts*, яка спекулювала на ідеях спорідненості матерії різних мистецтв (слова, звуку, кольору, живопису), чимало музикантів, художників і поетів будували свої грандіозні творчі задуми і навіть фундаментальні художні програми [1, с. 64]. Так, скажімо, естетичний фундамент концепції живопису й аналізу емоції фарб Василя Кандинського вибудовувався на художній метафорі перенесення музичного мислення в царину живопису: «Колір є засобом, яким можливо безпосередньо вплинути на душу. Колір – це клавіша, око – молоточок, душа – багатострунний рояль. Художник – рука, яка за допомогою тої чи тої клавіші доцільно приводить у вібрацію людську душу» [4, с. 22]. Відомо, що філософські умовиводи художника полягали в тому, що колір, на його думку, хоч і впливає на людину через зір, однак справляє враження не лише візуальне, а й викликає жвавий відгук усіх органів чуття, власне, як і музика, «колір породжує вібрацію душі». Колір на картині – це, за його логікою, те ж саме, що у своїй царині музичний звук, і задля того, щоб бути зрозумілим, колір потребує натренованого ока, спеціального художнього виховання, так само як і звуки музики потребують розвиненого музикального слуху. Магія музичного твору здатна викликати в людській уяві візуальні спогади або ж абстрактні яскраві художні образи. Майстер Кандинський, експериментуючи з характеристиками кольору в різних площинах, формах та лініях, звертає увагу й на полярні характеристики: теплі і холодні, світлі і темні лінії різної насиченості породжують нові відчуття, які він означає як «звуки фарб». Теплі – наближають, холодні – віддаляють; світлі і темні (білі і чорні) роблять видимою смугу між ними. У ролі полюсів митець виокремлює ще жовтий і синій, оскільки яскравий жовтий спричиняє асоціацію з теплом, дуже близько наближається до глядача, навіть коле очі, тоді як при затемненні він

одразу набуває холодного, хворобливого зеленуватого відтінку й віддаляється, наближаючись за силою впливу до синього [4, с. 32-38]. Крім цього, художник переконує нас у тому, що колір у певній формі так само набуває непересічних властивостей, або стає емоційно більш увиразненим, насиченим, або ж навпаки. Його безпредметний живопис, наповнений лініями, крапками, грою з простими формами, геометричними фігурами і багатобарвністю свідчить, наприклад, що той самий колір у квадраті, трикутнику або в колі по-різному впливає на сприйняття, а також змінює загальні символіко-сміслові акценти значення.

Ледь чи не всі багатотисячолітні дослідницькі напрацювання, підходи і способи аналізу різноманітних ефектів проявлення кольору, механізмів, які забезпечують його візуалізацію і смислове навантаження (фізика, хімія, філософія, теологія, психологія, поезія, музика, живопис, дизайн і архітектура), так чи інакше підтверджують положення про те, що сприйняття кольору зумовлене суто психологічними чинниками, які ґрунтуються на фізіології нервової системи, тому очікувано, що досі настільки популярними в психологічному інструментарії є діагностувальні методики з використанням кольорових тестів. Крім того, неспростовні факти нейронауки, зокрема функціональної асиметрії півкуль головного мозку, доводять, що в правій півкулі (відповідає головним чином за розпізнавання кольорів) звучання слова набуває значення самостійного образу, коли будь-який звук, у тому числі і звук мови, супроводжується зоровими, музичними, одоративними, смаковими або тактильними асоціаціями, тоді як сенсомоторному рівню в лівій півкулі мозку протиставлено синестетичну нерозчленованість різних видів сприйняття (Р.Сперрі, Д.Хюбел, Т.Візел). Вочевидь, саме тому синестезія, як делегування відчуттів одного органу чуття іншому, належачи давньому типу чутливості, в сучасній людині зберігається яскраво вираженою лише в небагатьох індивідуумів, частіше художньо обдарованих людей.

Визнаний дослідник кольору в мистецтві й винахідник колірної конструкції Йоганнес Іттен стверджував, що очі і мозок можуть дійти до чіткого розрізнення кольору лише за допомогою контрастів і порівнянь, а сам колір і колірний вплив збігаються лише у випадку гармонійних сполучень, у всіх інших випадках колір набуває іншого зміненого значення [3]. До того ж доведено, що один і той самий колір може виглядати абсолютно по-іншому на різному тлі або в різних контекстах, часом спотворюючись через сусідство з іншим кольором. Так, на думку Василя Кандинського, це має місце, наприклад, при сусідстві червоного і синього, цих жодним чином не пов'язаних між собою фізично фарб, але внаслідок «великого духовного контрасту їх обирають сьогодні як одну з надпотужно дієвих, якнайкраще придатних гармоній» [4, с. 56], бо ж не дарма поєднання червоного і синього було улюбленим у художній стилістиці так званого примітивного мистецтва. Більш того відомо, що наш мозок навіть може «домалювати» реальність і «бачити» колір, якого немає на зображенні. Або візьмімо для прикладу фрагменти картини, розміщені зблизька, на широкому плані, вони так само були б абсолютно позбавлені всякого

художнього сенсу, якби не наша властивість «вигадувати» деталі, факти, пов'язуючи їх зі спостережуваними частинами знайомих об'єктів.

Як бачимо, проблема формування візуальної культури неминуче торкається всіх галузей людської діяльності. У багатьох сферах соціального, культурного, освітнього чи наукового життя семіотику кольору, його «мову» часто використовують як невербальний засіб передавання інформації, з тим що за допомогою кольору цілком можливо керувати увагою глядача / читача, спрямовувати його на правильне сприйняття тексту чи розуміння підтексту, формувати емоційне ставлення до зображуваного, чого власне текстова форма не завжди спроможна передати. Вербальне позначення емоційних переживань, наші спроби пізнання всесвіту так чи інакше апелюють до категорій кольору і світла (пор.: *білий день, позеленіти від злості, світло правди, жовтий як лимон, темрява минулого*). Не випадково символіка кольору з давніх-давен знаходила своє відображення в численних метафорах, паремійному фонді, стійких порівняльних зворотах, фразеологічних одиницях й образних висловлюваннях, через те що, сприймаючи кольори, люди завжди пов'язували їх чи з не найбільш цінними для них морально-естетичними ідеалами або природними явищами чи життєво важливими стихіями: кров, вогонь були і залишаються червоного кольору, небо – синього, земля – чорного, трава і дерева – зеленого і т. ін.

Утім, жанрова специфіка окремих текстів художньої літератури (напр., графічний роман, коміки, фігурні вірші або експериментальна поезія) є такою, що вони майже не мислимі поза візуальним і ширше – інтермедіальним – контекстом, й значна кількість ілюстрацій є яскравим тому підтвердженням. З іншого боку, знані майстри слова багато працюють і над пошуком тотожного словесного еквівалента. Світло й колір виступають важливими елементами словесного живопису в літературі, адже візуальне відображення сутності художнього тексту так само значно посилюється за допомогою колористики, яка виступає ще й необхідною умовою його художньої виразності і допоміжним засобом передавання сюжетної лінії, підтексту твору, створює відповідний настрій, через кольорові асоціації апелюючи до почуттів та емоцій читача. А у зв'язку з різноманітними відчуттями в різних суб'єктів, певна річ, буде несхоже сприйняття тих чи тих художніх образів, і чи не тому «... проблеми суб'єктивного сприйняття кольору виявляються особливо важливими в художньому вихованні, мистецтвознавстві, архітектурі і для художників, які працюють у галузі реклами і моди» [3, с. 25]. Насправді те, як художник, письменник «бачить» світ, унаочнює свої власні думки і почуття, можливо зрозуміти по тих відбитках, які він лишає на полотні або на аркуші паперу; «хоча будь-яке зображення лише уречевлює певний спосіб бачення, - і, як зауважує Джон Бергер, - наше сприйняття й оцінка у свою чергу залежать від нашого власного способу бачити» [5, с.12]. Різні люди, певна річ, мають неоднакові обдарування й емоційну сприйнятливість до різних галузей мистецтва, ймовірно, саме тому, за спостереженнями В.Кандинського, «різні людські натури несхожим чином реагують на окремі засоби впливу: для одних найбільш

доступною є музична форма (вона взагалі впливає на всіх – винятки є вкрай рідкісними), для інших – живописна, для третіх – літературна і т. ін.» [4, с. 35].

Виходячи з цього, можливо дійти висновків, що передавання інформації за допомогою захопливої «мови» кольору, здебільшого, ґрунтується на візуальних образах, які виникають у людській свідомості, але при цьому всі різновиди тих чи тих художніх образів (зорові, смакові, дотикові, слухові й запахові), наче пласти, нашаровуються один на одного, починаючи від простих натуралістичних асоціацій і завершуючи тими образами, які виникли під впливом народних традицій або особистісних звуко-кольорових переживань. Отож, подібно до гармонії барв природи, надпотужний вплив на уяву, настрої, емоційний стан глядача / читача можуть справляти художні шедеври живопису і літератури, фотозображення чи візуальні образи кіномистецтва, адже виражальна функція кольору якраз і полягає в майстерному передаванні тих чи тих емоційних переживань. І що більше образним й художнім є той чи той витвір мистецтва, тим глибше він дозволяє нам розділити переживаний досвід і враження, отримані самим автором від побаченого, для якого експресивні властивості кольорів виступають ще й одним із найважливіших інструментів візуальної комунікації.

Література :

1. Горіна Ж.Д., Босак Н.Ф. Звукосимволізм у мовно-літературній освіті старшокласників. Українські студії в європейському контексті: зб.наук.пр. № 6. 2023. С. 61-73. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Horina_2023_61.pdf (дата звернення 13.04.2023)
2. Горіна Ж.Д. Освітні тренди і комунікативно-візуальне середовище нових медіа: монографія. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики / за ред. Е.Палихати, О.Петришиної. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 77-86. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19634/1/8_Horina.pdf (дата звернення 13.04.2023)
3. Іттен Й. Мистецтво кольору. Київ: Art Huss, 2022. 96 с.
4. Кандинский В. О духовном в искусстве. Москва: Рипол Классик, 2013. 256 с.
5. Berger, J. Ways of Seeing. Publisher: Viking Adult, 1973 160 p.
6. Cytowic, R.E. Synesthesia: A Union of the senses. Cambridge: MIT Press, 2002. 288p.

ПРАГМАТИКА АНГЛІЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Ніна Босак,

Жанна ГОРІНА,

Тетяна ЄВТУШИНА

*Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського,
Одеса, Україна*

Наприкінці ХХ – першої чверті ХХІ століття активізувалося вживання чужомовних слів англійського походження й зокрема тих, що раніше перебували у статусі так званих екзотизмів або запозичень з American English, цю тенденцію відзначають дослідники Б.Ажнюк, Я.Битківська, Н.Гудима, Ю.Молоткіна, М.Навальна, В.Сімонок, П.Селігей, О.Стишов, О.Суперанська та ін. Переважна їх більшість спочатку потрапила в мовно-інформаційний простір мас-медіа, згодом частина англізмів і лексичних запозичень, американізмів, пройшла